

TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI

Rafiyeva Madina Husinovna

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrası
o‘qituvchisi, mustaqil tadqiqotchi
E-mail: rafiyevamadina292@gmail.com*

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirishning asosiy yo‘nalishlari va imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda iqtisodiy, tashkiliy, innovatsion va raqamli omillar asosida kichik va o‘rta biznes subyektlari faoliyatini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, moliyaviy resurslardan foydalanish, boshqaruv tizimini optimallashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining roli ilmiy jihatdan baholangan. Natijada tadbirkorlik samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *tadbirkorlik, samaradorlik, kichik biznes, innovatsiya, raqamli iqtisodiyot, investitsiya, boshqaruv, raqobatbardoshlik, natija, innovatsiya, strategiya.*

Kirish.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining tez sur‘atlarda o‘zgarishi, raqamli transformatsiya jarayonlarining kengayishi hamda bozor munosabatlarining chuqurlashuvi tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy tizimdagi o‘rnini yanada mustahkamlamoqda. Tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta‘minlovchi asosiy omillardan biri, balki yangi ish o‘rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va aholi turmush darajasini oshirishning ham muhim mexanizmi hisoblanadi. Shu sababli tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiy fan va amaliyotda dolzarb yo‘nalishlardan biri sifatida e‘tirof etiladi.

Tadbirkorlik samaradorligi tushunchasi korxonalar va tashkilotlarning mavjud resurslardan (moliyaviy, mehnat, moddiy va intellektual) qanchalik oqilona va natijador foydalanayotganini ifodalaydi. Samaradorlikni oshirish esa ishlab chiqarish hajmini ko‘paytirish bilan birga, xarajatlarni kamaytirish, foyda darajasini oshirish, bozor ulushini kengaytirish va raqobatbardoshlikni mustahkamlashni anglatadi. Shu jihatdan tadbirkorlik samaradorligi ko‘p omilli va murakkab iqtisodiy kategoriya bo‘lib, u ichki boshqaruv tizimi hamda tashqi iqtisodiy muhit bilan chambarchas bog‘liqdir.

Mamlakatimizda ham tadbirkorlikni rivojlantirish va uning samaradorligini oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Xususan, kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash, investitsiya muhitini yaxshilash, soliq va moliyaviy imtiyozlar yaratish hamda raqamli

iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonlar tadbirkorlik subyektlarining erkin faoliyat yuritishi, bozorga tez moslashishi va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shu bilan birga, amaliyot shuni ko‘rsatadiki, tadbirkorlik faoliyatida bir qator muammolar ham mavjud. Ular qatoriga moliyaviy resurslarga kirishdagi cheklovlar, boshqaruv tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi, innovatsion texnologiyalarni joriy etish darajasining pastligi, malakali kadrlar yetishmasligi hamda bozor infratuzilmasining nomutanosibliki kiradi. Ushbu omillar tadbirkorlik samaradorligini to‘liq oshirishga to‘sqinlik qiluvchi asosiy sabablar sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Shu nuqtai nazardan, mazkur ilmiy maqolaning dolzarbligi tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi tadbirkorlik samaradorligini oshirishga ta‘sir etuvchi asosiy omillarni o‘rganish va ularni optimallashtirish yo‘llarini aniqlashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun iqtisodiy tahlil, tizimli yondashuv, solishtirma tahlil hamda statistik ma‘lumotlarni o‘rganish metodlaridan foydalaniladi. Tadqiqot natijalari tadbirkorlik subyektlari faoliyatini takomillashtirish, ularning raqobatbardoshligini oshirish hamda milliy iqtisodiyot rivojiga ijobiy hissa qo‘shishga xizmat qiladi.

Asosiy qism.

Tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish masalasi iqtisodiy tizimning barqaror rivojlanishi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, u bir nechta asosiy yo‘nalishlar orqali tahlil qilinadi. Ushbu yo‘nalishlar moliyaviy, tashkiliy, innovatsion, texnologik va inson kapitali omillarini o‘z ichiga oladi.

Birinchi navbatda, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish tadbirkorlik samaradorligini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Korxonalarda investitsiya jalb qilish, aylanma mablag‘larni to‘g‘ri boshqarish va xarajatlarni optimallashtirish orqali yuqori rentabellikka erishish mumkin. Amaliyotda ko‘plab tadbirkorlik subyektlari boshlang‘ich kapital yetishmasligi yoki kredit resurslaridan samarali foydalana olmasligi sababli rivojlanish imkoniyatlarini to‘liq amalga oshira olmaydi. Shu sababli moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish va investitsion muhitni yaxshilash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish bilan bog‘liq. Samarali menejment tizimi korxonada faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish va tahlil qilish jarayonlarini optimallashtiradi. Strategik boshqaruv yondashuvi asosida qarorlar qabul qilish korxonaning uzoq muddatli barqarorligini ta‘minlaydi. Bundan tashqari, marketing

strategiyalarini to‘g‘ri ishlab chiqish va bozordagi o‘zgarishlarga tez moslashish tadbirkorlik muvaffaqiyatining asosiy shartlaridan biridir.

Uchinchi yo‘nalish innovatsion texnologiyalarni joriy etish bilan bog‘liq. Hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida avtomatlashtirilgan tizimlar, elektron tijorat platformalari va raqamli marketing vositalari tadbirkorlik samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Innovatsiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtiradi, xarajatlarni kamaytiradi va mahsulot sifatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar yangi bozor segmentlariga chiqish imkoniyatini ham kengaytiradi.

To‘rtinchi muhim omil inson kapitalidir. Tadbirkorlik subyektlarining muvaffaqiyati ko‘p jihatdan xodimlarning bilim darajasi, kasbiy malakasi va motivatsiyasiga bog‘liq. Malakali kadrlar ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq etadi va korxonaning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Shu sababli doimiy o‘qitish, treninglar va malaka oshirish dasturlarini joriy etish muhim hisoblanadi.

Beshinchi yo‘nalish davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlaridir. Soliq imtiyozlari, subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va biznesni rivojlantirish dasturlari tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, byurokratik jarayonlarni soddalashtirish va biznes yuritish uchun qulay muhit yaratish ham samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirishda yuqoridagi omillarning o‘zaro uyg‘unligi muhim ahamiyatga ega. Har bir omil alohida emas, balki tizimli yondashuv asosida birgalikda amalga oshirilganda yuqori natijalarga erishish mumkin.

Xulosa.

Tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tadbirkorlik subyektlarining barqaror rivojlanishi va yuqori natijalarga erishishi bir nechta asosiy omillarning o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liqdir.

Xususan, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish, investitsiyalarni jalb etish va xarajatlarni optimallashtirish korxonalar rentabelligini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish, strategik rejalashtirishni joriy etish va marketing faoliyatini to‘g‘ri tashkil etish tadbirkorlik samaradorligini sezilarli darajada kuchaytiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko‘rsatadiki, innovatsion texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot vositalaridan foydalanish bugungi kunda tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy shartlaridan biridir. Raqamli platformalar, avtomatlashtirilgan tizimlar va elektron tijorat imkoniyatlari ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtirib, xarajatlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, inson kapitalini rivojlantirish, ya'ni xodimlarning malakasini oshirish va ularni doimiy ravishda o'qitish korxonaning raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Davlat tomonidan yaratilayotgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari esa tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish va uni yanada kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish kompleks yondashuvni talab etadi. Moliyaviy, tashkiliy, innovatsion va insoniy omillar uyg'unligi ta'minlanganda korxonalar barqaror rivojlanishiga va milliy iqtisodiyotning o'sishiga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Drucker P. F. (2007). Innovation and Entrepreneurship. Harper Business. <https://www.harpercollins.com/products/innovation-and-entrepreneurship-peter-f-drucker>.
2. World Bank (2023). Doing Business / Business Enabling Environment. <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment>.
3. OECD (2022). SME and Entrepreneurship Outlook 2022. <https://www.oecd.org/cfe/smes/oecd-sme-and-entrepreneurship-outlook-2022.htm>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari (2020–2024). Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha hujjatlar. <https://lex.uz>.